

DOPADY KŮROVCOVÉ KALAMITY NA ARCHEOLOGICKÉ DĚDICTVÍ V LESNÍM PROSTŘEDÍ

V letech 2019–2020 evidovala některá územně odborná pracoviště NPÚ výrazný nárůst počtu archeologických lokalit poškozených těžbou dřeva při těžbě lesních porostů v souvislosti s kůrovcovou kalamitou. Podle tzv. kůrovcové mapy bude těžba napadeného dřeva pokračovat v podobném rozsahu také v dalších letech. Nejvíce jsou postiženy archeologické lokality v Jihočeském a Olomouckém kraji a také v kraji Vysočina. Převážná část takto narušených lokalit patří do kategorie nemovitých kulturních památek zapsaných v Ústředním seznamu kulturních památek.

Narušení jsou dokumentována u všech typů lokalit v lesním prostředí, tedy na mohylových pohřebištích, hradištích, zaniklých středověkých i novověkých vesnicích či na montánních památkách. K poškození archeologických památek dochází v lesích všech typů vlastníků (Lesy ČR, obce i soukromí vlastníci).

Nejde však pouze o ničení archeologických památek v souvislosti s kůrovcovou kalamitou. Z hlediska památkové péče jsou rizikové i úpravy ploch určených pro novou výsadbu. Poškození způsobují také polomy oslabených stromů, kdy dochází k jejich vývrátům. Archeologické památky jsou často ničeny také dalšími lidskými zásahy – nelegálními prospekčními činnostmi s detektory kovů, amatérskými výkopy nebo opakovaným používáním čtyřkolek v lesním prostředí.

Obr. 1 a, b. Černěnice (okr. Strakonice). Pravěké mohylové pohřebiště tvořené 11 mohylami, archeologicky nezkoumáno, při monitoringu v roce 2016 v autentickém stavu. Na přelomu let 2019/2020 byla na dvou parcelách provedena těžba dřeva a tři mohyly ve východní části pohřebiště byly kompletně zničeny

Obr. 2. Katovice (okr. Strakonice). Hradiště Kněží hora – jedno z největších a nejvýraznějších fortifikovaných raně středověkých hradištích v Čechách. Pro odvoz vytěženého dřeva byly rozšířeny cesty procházející původními branami linií opevnění

Obr. 3. Údraž (okr. Písek). Mimořádně rozsáhlé mohylové pohřebiště z raného středověku. Při lesních pracích byly dvě mohyly zcela zničeny a několik dalších poškozeno

Obr. 4. Ostrolovský Újezdec (okr. České Budějovice). Na vyvýšeném tvrzišti (místo, kde se ve středověku nacházela tvrz) Újezdec byl vykácen lesní porost. Během svozu dřeva došlo k poškození přístupové části lokality. Celkový pohled na tvrzíšti s patrným zásahem (nově projezděnou cestou). Ve výřezu je detailní pohled na poškození, červeně je vyznačen nový profil cesty, zahlubující se do původních terénů

Obr. 5. Bezdědovice (okr. Strakonice). Středověké rýžovnícké sejpy – část lokality rozježděna při pohybu těžké techniky

Obr. 6a., b. Stavenice (okr. Šumperk). Archeologicky cenná lokalita s dochovanými relikty opevnění představuje významný doklad osídlení regionu v raném středověku. Poškození valu hradiště vývraty v roce 2019

Obr. 6b. Stavenice (okr. Šumperk). V následujícím roce zde byl proveden archeologický výzkum

Obr. 7a. Starohoří (okr. Jeseník). Zdejší důlní revír patří k nejvýznamnějším a nejcennějším komplexům svého druhu na Moravě a ve Slezsku. Tato významná montanistická technická památka byla poškozena vývraty stromů

Obr. 7b. Soubor zlomků keramiky z poničeného prostoru archeologické kulturní památky

Cílem aktivit NPÚ je nastavení pravidel umožňujících dlouhodobě udržitelnou ochranu památkového fondu ČR, včetně jeho archeologické komponenty, a to nejen v kontextu české, ale také evropské legislativy (např. tzv. Maltská konvence, úmluva o krajíně). NPÚ, jako odborná organizace památkové péče, vnímá velmi intenzivně svou povinnost sledit zájem na dlouhodobě udržitelnosti hodnot, skrytých v historické krajíně a archeologických lokalitách, s využitím krajiny z pohledu lesní či zemědělské hospodářské činnosti.

NPÚ se snaží aktivně reagovat na aktuální situaci, ovlivněnou nutnými plošnými zásahy do lesních porostů v důsledku jejich napadení kůrovcem. NPÚ si uvědomuje reálné riziko výrazného ohrožení památkového fondu a pokouší se aktuální situaci řešit spoluprací na různých úrovních se správci zalesněných ploch. Z metodického pohledu se NPÚ snaží tuto problematiku konkrétně uchopit i v rámci projektů vědy a výzkumu, jejichž výsledky lze aplikovat v praxi.

Autor: Mgr. Lenka Militká